

הערות והארות במס' ע"ז - פרק קמא - תוכנית מתמידים אלול תשע"ט - דף א

מ. זילברמן

ועי' בריטב"א יבמות עט. ד"ה מיד נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף גרים שכתב, "והקשו רז"ל והא אמרינן לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה, ותירצו **דהללו בב"ד הדיוטות נתגיירו** וקי"ל דבדיעבד כלם גרים כדאיתא בפ' כיצד (כ"ד ב'), ומסתברא דקושיא מעיקרא ליתא דההיא שלא קבלו גרים בימי דוד ובימי שלמה היינו בסתם דמסתמא הם אינם עושים אלא מפני פחד מלחמת דוד או לשלחן מלכים ועושר שלמה, אבל באלו הדברים הוכיחו שנתגיירו מפני מה שראו בזה קדושת התורה ויושר חוקיה ומשפטיה ולכן קבלום".

(ו-ו:לפני עור. מבורר מדברי הגמ' דבכדי לעבור על לפני עור בעינן חד עברא דנהרא. אמנם לר"ן (א: בדפי הרי"ף ד"ה דיקא דמי) אף היכא דאין לפני"ע דאורי' מ"מ יש איסור מסייע מדרבנן, "שהרי מחוייב הוא להפרישו מאיסור והיאך יסייע ידי עוברי עבירה". וכן העלו התוס' בשבת (ג. ד"ה בבא) לענין איסור הוצאה. ואילו לתוס' בסוגיין (ו: ד"ה מנין) משמע דבחד עברא דנהרא אין איסור כלל.

ז"ל הרמ"א (יו"ד סי' קנא ס"א), "י"א הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר אבל אם יכולים לקנות במקום אחר מותר למכור להם כל דבר. ויש מחמירין. ונהגו להקל כסברא הראשונה, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו".

ובפשטות נחלקו ב' הדעות ברמ"א אם יש איסור מסייע אפי' בחד עברא דנהרא. אמנם כתב הש"ך סק"ו דלא נחלקו הראשונים לענין עכו"ם ומומר דלא שייך בהם איסור מסייע. ורק נחלקו לענין ישראל, וכלשון הר"ן דבישראל יש להפרישו מאיסורים, דדוקא בכה"ג שייך איסור מסייע.

(ג: גירות לשם דבר. איתא בגמ' רבי יוסי אומר לעתיד לבא באין עובדי כוכבים ומתגיירין ומי מקבלינן מיניהו והתניא אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורים, ע"כ. ועי' בסוגי' יבמות כד: לענין גירות לשם דבר. ועי' בתד"ה לא בימי שם שהקשו דבגמ' יבמות עט. איתא דבימי דוד ניתוספו הרבה גרים על ישראל. ותירצו דמעצמן נתגיירו כמו אצל מרדכי ואסתר דכתיב ורבים מעמי הארץ מתייהדים. ועי' פירוש הגר"א על אסתר (ח,יז) דפירוש מתייהדים היינו שעשו עצמם כיהודים אבל לא גיירו באמת. [וע"ע במס' גרים (ממסכתות הקטנות) פ"א ה"ג. והשוה לאסתר רבה ו,ב.]. ובמנות הלוי כתב דהם התלבשו כיהודים אבל לא גיירו. [ובשפת אמת כתב דזה מקור להא דאנחנו מתחפשים בפורים.]

ושוב כתבו התוס' שם א"נ נעשו גרים גרועים. וזה כדברי הגמ' בסוגיין לענין גרים לעתיד לבוא דנעשו גרים גרורים. וצ"ב מה הכוונה גרים גרועים. ואפשר שהכוונה כעין דברי הרמב"ם (פי"ג א"ב הי"ד-ה"ט"ו) דנתגיירו בפני ב"ד של הדיוטות. דז"ל הרמב"ם שם, "אל יעלה על דעתך שמשון המושיע את ישראל או שלמה מלך ישראל שנקרא ידיד יי' נשאו נשים נכריות בגיותן...לפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה, בימי דוד שמא מן הפחד חזרו, ובימי שלמה שמא בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו, שכל החוזר מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגירי הצדק, ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות, והיו ב"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותן אחר שטבלו מכ"מ ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם". [ועי' בעה"ש יו"ד סי' קסח ס"ח.]

באג"מ (יו"ד ח"א סי' עב) נשאל אם מותר להשכיר אולם שמחות לאנשים שמתנהגים דלא כשורה כגון בריקודי תערוכת אם יש משום לפני עור או מסייע. וכתב דלדברי הש"ך והדגול מרבבה אין בזה איסור מסייע. אמנם למג"א אסור לסייע לישראל מומר. ומ"מ בכה"ג אפשר דאף המג"א יתיר כי אם לא ישכירו אולם זה אפשר דישכירו אולם אחר ויעברו על מאכלות אסורות, ובכך יש הרוחה במה שמשכירים אולם זה דממעטין האיסורים.

ועוד כתב דמסתבר דלא אסרו משום לפני עור אלא בדבר שיעשו בו רק מעשה עבירה, אבל דבר שבעיקרו למעשה היתר אין לפני עור, אף אם יעשו ריקודי תערוכת. ובכך אף תרי עברא דנהרא הי' מותר. ולכן מותר למכור כלים למחללי שבת אף אם ישתמשו בהם בשבת.

וע"ע באג"מ (ח"ב או"ח סי' סב) שכתב שאם נותן חוזה ליהודי מחלל שבת אפשר לסמוך על כך של"ד צריך לעבוד בשבת אף אם למעשה יעבוד בשבת דזה דומה להא דאין עיקרו לעבירה. ומ"מ לא רצה לסמוך על זה אלא לענין מסייע דרבנן, אבל בכל אופן עדיף להתנות שרק יעבוד בחול. וכן פסק הגרע"י (יביע אומר ח"ט או"ל סי' קח אות קצ) דליכא בזה משום מסייע וציין לדברי שו"ת בנין ציון (ח"א סי' טו) דלא שייך איסור מסייע דרבנן אלא במסייע בשעת מעשה ולא קודם למעשה.

בספר לפני עור להרב יצחק אליהו הכהן אדלר מאופקים (עמ' קכד) הביא מספר משברי ים (להרב אהרן משה קיסליב, תרפ"ו, סי' י' עמ' 85) שהוכיח דליכא איסור מסייע לעכו"ם מסוגיין, דאיתא בגמ' דנ"מ בין טעם הרווחה לבין טעם לפני עור היא בדאית ליה בהמה לדידיה. ואם אף בכה"ג יש איסור מסייע מדרבנן יוצא שאין נ"מ, דגם לטעם הרווחה וגם לטעם לפני עור מ"מ יש איסור מסייע.

אמנם הזכיר דיוצא מדברי התשב"ץ (שו"ת ח"ג סי' קל"ג) דיש איסור מסייע לעכו"ם. דלענין סיוע לישמעאלי המקריב קרבן פסח כתב, "וא"כ היאך בר ישראל רשאי לשחוט להם והוא חייב למנעם והרי אמרו אסור להושיט אבר מן החי לבני נח ואע"פ שאינו עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול אלא בדקאי בתרי עברי דנהרא כמו שהוזכר בפ' קמא דע"ז מ"מ אסור לסייעם שהרי חייב להפריש".

ולענין מש"כ הש"ך דאין איסור מסייע למומר ועי' בדגול מרבבה שכתב דאין כוונת הש"ך למומר ממש, דאף במומר יש להפרישו מעבירה, אלא כוונתו לישראל, אפי' אינו מומר, שעובר על עבירה במזיד, דבזה ליכא איסור מסייע. ועי' במ"ב (סי' שמז סק"י) שפסק ע"פ המג"א (שם סק"ד) דאף במומר שייך איסור מסייע. ועי' גליון מהרש"א ביו"ד שציין לדברי המג"א נגד הש"ך ותמה על פשיטותו של הש"ך.

ובין השאר זה נוגע לעורך דין הממליץ בעד ישראל בערכאות היכא שהולך לערכאות שלא כדין. דאף דברוב מקרים חשיב כחד עברא דנהרא, עדיין צריכים להתייחס לאיסור מסייע. ועי' בדברי הגרע"י בזה (שו"ת יחיה דעת ח"ד סי' סה בהערה בסוף התשובה). ועי' בשו"ת יביע אומר (חי"א אה"ע סי' ט' שנדפס לאחר פטירתו) שהתיר לאחד לבוא לקהל אף דנולד מנישואין שניים של אמו בלי קבלת גט מן הבעל הראשון על סמך פסילת אחד מן עדי הקידושין בנישואין הראשונים שהי' עורך דין שפעל בערכאות במדינת ישראל.